

Fondsvorming dierziektebestrijding beïnvloedt resultaat PBO's in 2002

Drs. F.G.J. Arkesteijn

De lopende inkomsten van product- en bedrijfsschappen bedroegen 440 miljoen euro in 2002. De uitgaven op de lopende rekening kwamen uit op 388 miljoen euro zodat de exploitatie dit jaar met een positief saldo van 52 miljoen euro werd afgesloten. Het uitgavenniveau in 2002 was aanmerkelijk lager dan in het voorgaande jaar. Dit kwam doordat de beleidsuitgaven met een derde afnamen vanwege de beëindiging van de MKZ-crisis. De belangrijkste inkomsten, de heffingen, namen in vergelijking met 2001 ook af. Deze daling was echter veel geringer in verband met de bijdragen aan het fonds Dierziektebestrijding. In 2001 resulteerde nog een tekort van 26 miljoen euro.

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (PBO's) zijn publiekrechtelijke lichamen die op grond van de Wet op de Bedrijfsorganisatie kunnen worden opgericht. Dit zijn de product- en bedrijfsschappen en de Sociaal-Economische Raad (SER). De SER fungeert in deze hoedanigheid als toezichthouder op de product- en bedrijfsschappen. Productschappen vertegenwoordigen alle bedrijven die verschillende functies vervullen in de gehele productieketen van een (groep van) product(en). Bedrijfsschappen behartigen de belangen van alle ondernemingen die in het bedrijfsleven gelijke of aanverwante functies vervullen. Product- en bedrijfsschappen zijn actief op het gebied van de vakopleiding, afzetbevordering, kwaliteitsbeheer en -verbetering, gezondheid van plant en dier en het uitvoeren van onderzoek. Hiervoor kunnen zij verordeningen vaststellen die bindend zijn voor de bedrijven in de betrokken sector.

Niet in alle branches zijn deze publiekrechtelijke lichamen actief. Vooral in bedrijfstakken met relatief veel kleine bedrijven, zoals de landbouw, de detailhandel en de ambachten zijn schappen opgericht. Ze worden gezamenlijk bestuurd door werknemers en werkgevers. De laatste jaren is een aantal PBO's in het nieuws gekomen in verband met besmettelijke dierziekten (varkenspest, gekke koeienziekte, mond- en klauwzeer en klassieke vogelpest). Eind 2002 waren er naast de SER nog 14 bedrijfsschappen en 12 productschappen.

Sterke daling uitgaven in 2002

In 2002 bedroegen de lopende uitgaven van de PBO's 388 miljoen euro; dit is een kwart minder dan in het jaar ervoor. Deze daling was vooral het gevolg van het incidenteel hoge niveau van de beleidsuitgaven in 2001. Dit hing samen met het uitbreken van mond- en klauwzeer bij runderen, varkens, schapen en geiten in maart 2001. De productschappen hebben in dat jaar 120 miljoen euro subsidie verstrekt aan het Diergezondheidsfonds van het Rijk voor de bestrijding van de MKZ-crisis. In 2002 is deze subsidie nagenoeg verdwenen.

De betalingen aan andere PBO's namen in 2002 met 13 miljoen euro af ten opzichte van het voorgaande jaar. Het hoge niveau

van deze betalingen in 2001 had te maken met de overdracht van middelen aan productschappen door het Landbouwschap dat halverwege dat jaar is opgeheven. Het uitgavenniveau van de schappen in 2002 voor het eigen apparaat wijzigde niet ten opzichte van het jaar ervoor, wel veranderde de samenstelling. Bureaukosten, kapitaallasten en overige apparaatskosten namen af. Hiertegenover stond een groei van de loonkosten, ondanks een lichte inkrimping van het personeelsbestand. Deze stijging hing samen met de jaarlijkse CAO-loonsverhoging en de toegenomen verplichtingen uit hoofde van afvloeiingsregelingen van (voormalig) personeel.

Tabel 1
Specificatie van de lopende uitgaven

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>					
Apparaatskosten						
Lonen	74	71	78	73	77	81
Huisvestingskosten	5	6	6	7	8	8
Bureaukosten	25	27	31	30	30	28
Reis- en verblijfkosten	3	4	3	3	3	3
Commissiekosten	3	4	3	3	3	3
Kapitaallasten	4	4	5	4	5	4
Overige apparaatskosten	6	5	6	7	6	5
Totaal	121	120	132	127	132	132
Beleidsuitgaven						
Voorlichtingskosten	15	17	18	22	19	19
Onderzoek	27	27	31	32	31	29
Subsidies voor vakopleidingen	2	3	3	1	1	1
Subsidies aan bedrijven	219	185	186	149	151	148
Subsidies aan gezinnen	15	14	14	14	12	9
Subsidies aan andere overheden	3	4	2	2	122	18
Totaal	281	250	254	220	336	224
Betalingen aan andere PBO's	17	22	27	23	45	32
Totaal lopende uitgaven	420	393	413	369	513	388

Geringe daling inkomsten

De lopende inkomsten van de PBO's bedroegen 440 miljoen euro in 2002, bijna 10 procent minder dan in het jaar ervoor. Deze daling kwam vooral voor rekening van de heffingsbaten. Deze heffingen, die de aangesloten bedrijven verplicht moeten betalen, vormen de belangrijkste inkomstenbron van de schappen. Ze kunnen worden onderscheiden in administratieve heffingen en bestemmingsheffingen.

Administratieve heffingen zijn bedoeld voor de dekking van de apparaatskosten van de PBO's. Voor de uitvoering van de beleidstaken leggen de schappen bestemmingsheffingen op. De administratieve heffingen brachten in 2002 vrijwel hetzelfde op als in het jaar ervoor. De opbrengst van de bestemmingsheffingen nam in 2002 met 23 miljoen euro af. Deze daling was vooral het gevolg van de incidenteel hoge opbrengst van de heffingen voor varkens in het jaar ervoor. In verband met de bestrijding van de MKZ-crisis heeft het productschap Vee en vlees in 2001 extra heffingen voor de slacht en export van varkens, schapen, geiten en

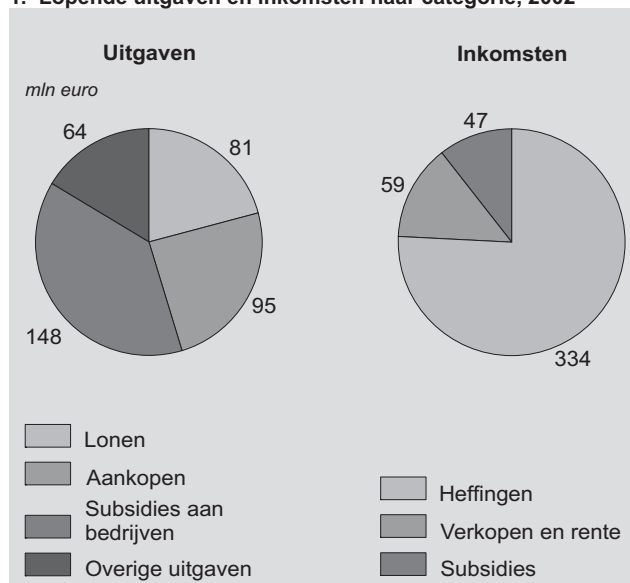
runderen ingesteld. In 2002 is de extra heffing voor varkens opgeheven (-29 miljoen euro). De verhoogde heffingstarieven voor schapen, geiten en runderen heeft het productschap Vee en vlees gehandhaafd. Het productschap Zuivel heeft de bijzondere heffing mond- en klauwzeer van 2001 ook nog opgelegd in 2002. Dit hing samen met het convenant Dierziektebestrijding dat het Rijk en de productschappen Zuivel, Vee en vlees en Pluimvee en eieren in 2000 hebben gesloten voor de financiering van de bestrijding van dierziekten.

De essentie van deze afspraken is dat de overheid direct kan beschikken over bijdragen van het bedrijfsleven voor de bestrijding van besmettelijke ziekten. Daartoe beheert het productschap Zuivel het fonds Dierziektebestrijding waaraan de drie productschappen bijdragen. Gestreefd wordt naar een fondsomvang per 1 januari 2004 van 45,4 miljoen euro. Door de uitgaven voor de MKZ-crisis ontstond echter per ultimo 2001 een negatief vermogen. Om binnen de gestelde termijn voldoende middelen voor het fonds te verwerven, hebben de productschappen de meeste heffingstarieven in 2002 gehandhaafd op het (verhoogde) niveau van het jaar ervoor. Niettemin ontstond in 2002 door de afschaffing van de extra heffing voor varkens een afname van de opbrengst van de bestemmingsheffingen. Deze afname bleef evenwel fors achter bij de daling van de beleidsuitgaven.

Tabel 2
Specificatie van de lopende inkomsten

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
<i>mln euro</i>						
Verkopen	38	46	44	43	48	47
Rente	18	17	18	18	17	12
Heffingen						
Heffingen i.v.m. marktregulatie	3	-	-	-	-	-
Administratieve heffingen	115	110	115	116	123	122
Bestemmingsheffingen	215	206	186	175	235	212
Totaal	333	316	301	290	358	334
Subsidies van bedrijven en gezinnen	19	16	15	20	17	13
Subsidies van andere overheden	1	2	7	4	2	2
Bijdragen van andere PBO's	17	22	27	23	45	32
Totaal lopende inkomsten	426	419	412	398	487	440

1. Lopende uitgaven en inkomsten naar categorie, 2002

Investerings sterk gedaald

De investeringen van de PBO's liepen terug van 11 miljoen euro in 2001 naar 3 miljoen euro in 2002. Er werd vooral minder geïnvesteerd in gebouwen, computers en installaties. De kapitaaloverdrachten bedroegen 6 miljoen euro in 2002. Hiervan was 3 miljoen euro bestemd voor schade-uitkeringen aan kwekers en pluimveehouders en voor de stillegging voor broodbakkerijen. Daarnaast had 2 miljoen euro betrekking op de overheveling van een deel van de toeslagfondsen naar het pensioenfonds dat door de bedrijfschappen en de SER was opgericht.

In 2002 sloten de PBO's hun bedrijfsvoering af met een positief saldo van 52 miljoen euro. In 2001 resulteerde nog een tekort van 26 miljoen euro. Het overschot is grotendeels toegevoegd aan de reserves en voorzieningen (+39 miljoen euro). Het ging hierbij vooral om toevoeging van middelen aan het fonds Dierziektebestrijding. Daarnaast is 9 miljoen euro gebruikt voor de financiering van de investeringen en de kapitaaloverdrachten. Het resterende bedrag van 4 miljoen euro is aangewend voor aanpassing van de schuld- en vorderingspositie van de schappen.

Tabel 3
Exploitatierkening naar type bedrijfsorganisatie

	2001		2002		2001		2002	
	totaal	SER	be-drijf-schap-pen	pro-duct-schap-pen	totaal	SER	be-drijf-schap-pen	pro-duct-schap-pen
<i>mln euro</i>								
Uitgaven								
Apparaatskosten	132	15	41	76	132	15	37	80
Beleidsuitgaven	336	25	41	270	224	28	36	160
Betalingen aan andere PBO's	45	-	15	30	32	-	3	29
Totaal	513	40	97	376	388	43	76	269
Inkomsten								
Verkopen	48	2	3	43	47	2	3	42
Rente	17	2	4	11	12	1	2	9
Heffingen	358	45	56	257	334	48	50	236
Subsidies	19	-	18	1	15	-	14	1
Bijdragen van andere PBO's	45	0	7	38	32	0	7	25
Totaal	487	49	88	350	440	51	76	313
Saldo	-26	9	-9	-26	52	8	0	44

Tabel 4
Balansen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties op 31 december

	2001		2002		2001		2002	
	totaal	SER	be-drijf-schap-pen	pro-duct-schap-pen	totaal	SER	be-drijf-schap-pen	pro-duct-schap-pen
<i>mln euro</i>								
Activa								
Kas-, bank- en girosaldo	100	0	24	76	142	4	19	119
Debiteuren en vooruitbetaalde kosten	239	4	22	213	227	9	28	190
Effecten	85		18	67	91		16	75
Langlopende leningen	28	2	1	25	27	1	2	24
Bankdeposito's	147	33	31	83	111	35	26	50
Roerende goederen	7	2	1	4	9	2	1	6
Onroerende goederen	22	6	3	13	18	6	2	10
Totaal	629	48	100	481	625	57	94	474
Passiva								
Crediteuren en vooraf ontvangen bedragen	304	6	24	274	262	8	22	232
Langlopende leningen	8			8	7			7
Kortlopende leningen								
Reserves en voorzieningen	317	42	76	199	356	49	72	235
Totaal	629	48	100	481	625	57	94	474